

*Белікова Н. В.,
учений секретар, д.е.н., проф.,
Науково-дослідний центр
індустріальних проблем розвитку НАН України;
Мухін В. А.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Науково-дослідний центр
індустріальних проблем розвитку НАН України*

ТЕРМІНОСИСТЕМА ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ВІДНОВЛЕННЯ

Формування терміносистеми регіонального розвитку є ключовим для узгодженості наукових досліджень, ефективності державної політики та міжнародного співробітництва. Чітке визначення понять сприяє порівняльному аналізу, адаптації найкращих практик і розробці комплексного підходу до регіонального розвитку в умовах глобальних викликів. Для України це особливо важливо через децентралізацію, євроінтеграцію та повоєнне відновлення, адже єдина термінологія забезпечить ефективне управління та розподіл ресурсів.

Під терміносистемою розуміється сукупність взаємопов'язаних термінів, що відображає основні поняття, як характеризують процеси регіонального розвитку та відновлення. Вона має чітку структуру, де терміни пов'язані за змістом, підпорядковані логічним зв'язкам і відповідають правилам термінотворення.

Аналіз сучасних досліджень з регіонального розвитку показує, що основна увага зосереджена на формуванні методологічних основ у межах соціально-економічних концепцій, зокрема сталого розвитку [1]; пошуку механізмів повоєнного відновлення регіонів [2-5]; вивченні регіональної стійкості та адаптації до зовнішніх викликів [6-7]. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання термінологічної узгодженості понять у науковій літературі, а також варіативності ключових термінів з урахуванням міждисциплінарного підходу та різних наукових традицій. Сучасні наукові дослідження містять різноманітні підходи до семантики дослідження проблематики регіонального розвитку. Аналіз публікацій в наукометричній базі даних Scopus за ключовими словами «regional development», «terminology» показав 220566 результатів за період 2002-2024 рр.

Еволюція наукових досліджень у сфері регіонального розвитку відображає зміни у використанні термінів та акцентів. Спостерігається зростання кількості досліджень, присвячених економічній стійкості регіонів, адаптаційним механізмам у кризових умовах та впровадженню принципів циркулярної економіки. Водночас низка напрямів залишається актуальною, зокрема концепція сталого розвитку, економічна резилієнтність та посткризові

стратегії. Аналіз термінології у дослідженнях показує, що деякі наукові тренди поступово втрачають актуальність через зміну соціально-економічного контексту, наприклад, дослідження регіональних ризиків природних катастроф та локального агротуризму.

Загальний вектор розвитку досліджень змістився від макроекономічних аспектів та інституційного забезпечення регіонального розвитку до цифрової трансформації соціально-економічних процесів та принципів циркулярної економіки. На сучасному етапі термінологія регіоналістики зосереджена на поняттях, пов'язаних із кризами, адаптацією та відновленням, таких як «економічна резилієнтність», «адаптивність», «шок» та «реcesія».

Формування термінологічного апарату дослідження проблематики регіонального розвитку має враховувати сучасні наукові тенденції, які можна об'єднати в чотири ключові напрями.

Перший напрям має відображати зростаючу роль цифрових технологій у регіональному розвитку. Використання автоматизації та цифрових рішень сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів, залученню громадянського суспільства та бізнесу до прийняття стратегічних рішень, а також розробці інвестиційно-інноваційних проєктів, орієнтованих на розвиток регіонів.

Другий напрям ґрунтується на міждисциплінарному підході у дослідженнях регіонального розвитку. Інтеграція знань з економіки, соціології, екології, управління та інших дисциплін дозволяє глибше аналізувати складність та багатоаспектність регіональних процесів, особливо у контексті подолання криз і наслідків воєнних конфліктів. Комплексний підхід сприяє виявленню причин проблемних ситуацій та пошуку ефективних рішень для регіонального розвитку.

Третій напрям – підсилення уваги до адаптивності регіонів. Сучасні дослідження фокусуються на механізмах підвищення стійкості регіонів до зовнішніх потрясінь та їх здатності до самодостатнього розвитку. Особливу роль відіграє впровадження принципів циркулярної економіки, які забезпечують ефективне використання ресурсів та екологічну сталість у процесах регіонального стратегування та планування.

Четвертий напрям – регіональне відновлення після кризових ситуацій та воєнних конфліктів. Відбудова регіонів після шоків, таких як війна чи природні катастрофи, вимагає нових підходів до управління, стратегічного планування та міжнародного співробітництва для забезпечення сталого розвитку.

З огляду на ці тенденції, термінологічний апарат досліджень регіонального розвитку має не лише відображати сучасні виклики, а й сприяти гармонізації наукових підходів, що є критично важливим для ефективної регіональної політики та інтеграції міжнародного досвіду. Як зазначають G. Ietto-Gillies та C. Trentini [7], для досягнення ефективності слід зосередитися на таких економічних процесах: поширення цифрових технологій; цифрових продуктів й процесів; процеси спеціалізації; бізнес-стратегії екстерналізації проти інтерналізації, що у сукупності принесе користь для регіональних

суб'єктів економіки та економічної системи в цілому. Для умов України це твердження є цілком придатним, так як в процесі повоєнного відновлення постане гостре питання щодо підвищення ефективності планування та моніторингу регіональних програм підтримки й допомоги. Необхідно буде забезпечити контроль за використанням бюджетних коштів, ресурсів з фондів підтримки для фінансування відновлення регіонів, зменшити корупційні ризики через прозорість та цифровий документообіг.

Таким чином, семантичний аналіз ключових термінів регіонального розвитку виявив основні концепти сучасних досліджень: «сталий розвиток», «економічна резилієнтність», «інклюзивні» та «цифрові» технології, «інноваційний розвиток», «регіональні відмінності», «екосистемне регіональне здоров'я» та «регіони в циркулярній економіці». Вони відображають загальний науковий тренд, спрямований на вдосконалення механізмів регіонального розвитку, мінімізацію нерівностей та підвищення економічної стійкості регіонів.

Водночас, питання повоєнного відновлення та відбудови залишаються недостатньо дослідженими, хоча для України це є критично важливим викликом. Визначені термінологічні тенденції стали основою рекомендацій щодо чотирьох ключових напрямів формування термінологічного апарату регіонального розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Старикова Г. Удосконалення управління сталим розвитком регіону. *Věda a perspektivy*. No 3(10). 2022. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-3\(10\)-64-75](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-3(10)-64-75)
2. Іванов С. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. №1. 2019. С. 75-89. http://nbuv.gov.ua/UJRN/EkUk_2019_1_7
3. Джигора О. М. Сучасні виклики та загрози регіонального розвитку, напрями їх подолання. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2020. No. 2 (56). С. 70-80. [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2020.2\(56\).70-80](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2020.2(56).70-80)
4. Бородіна О., Ляшенко В. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 121-134. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134)
5. Дугінець Г., Колодко Н. Економічне відновлення та розвиток країн після збройних конфліктів: досвід для України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні науки*. 2023. No 5. С. 46-65. [https://doi.org/10.31617/3.2023\(130\)04](https://doi.org/10.31617/3.2023(130)04)
6. Neumann U. Digital transformation, employment change and the adaptation of regions in Germany. *Structural Change and Economic Dynamics*. 2025. Volume 73, Pages 37 – 50. <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2024.12.014>

7. Ietto-Gillies G., Trentini C. Sectoral structure and the digital era. Conceptual and empirical analysis. *Struct. Chang. Econ. Dyn.* 2023. 64 (2023). P. 13-24.
<https://doi.org/10.1016/j.strueco.2022.11.004>